

125E JAARGANG – 2024 | 2 (MEI - SEPT.)

volks- kunde

TIJDSCHRIFT OVER
DE CULTUUR VAN HET
DAGELIJKS LEVEN

ISSN 0042-8523

Uitgegeven met steun van de
Vlaamse overheid,
de Universitaire Stichting van België,
het Vera Himlerfonds en Musea
en Erfgoed Antwerpen vzw

Vlaanderen
verbeelding werkt

folio
tijdschriften
& magazines

Redactie: lic. Paul Catteeuw (redactiesecretaris; Kontich),
dra. Sofie De Ruysser (Antwerpen), prof. dr. Hester Dibbits (Amsterdam),
prof. dr. Sophie Elpers (Arnhem), dra. Roselyne Francken (Antwerpen),
prof. dr. Hans Geybels (Leuven), prof. dr. Marc Jacobs (Brugge),
prof. dr. Maarten Larmuseau (Kessel-Lo), prof. dr. Theo Meder (Almere),
dra. Jorijn Neyrinck (Brugge), dra. Hilde Schoefs (Bilzen),
prof. dr. Annick Schramme (Berchem), dra. Els Veraverbeke (Gent),
prof. dr. Johan Verberckmoes (Heverlee), dr. Gregory Vercauteren (Mortsel)
Verantwoordelijke uitgever: dr. Jur. Paul Peeters ('s-Gravenwezel/Schilde),
lic. Sigrid Peeters (Oelegem/Ranst)

Beeld- en eindredactie: Paul Catteeuw & Johan Verberckmoes

Adressen

Redactie: J.B. Reykerslaan 28, 2550 Kontich, redactie@volkskunde.be
Beheer-Uitgeverij: vzw Centrum voor Studie en Documentatie,
Gillès de Pélichylei 97, 2970 's-Gravenwezel (Schilde), info@volkskunde.be

Website

<https://www.volkskunde.be>

Jaarabonnement

Voor België: € 24,00 – buiten België € 30,00

Voor nummers buiten abonnement: info@volkskunde.be

Het tijdschrift *Volkskunde* werd opgericht in 1888 door August Gittée en Pol de Mont. In 1894 werd Alfons De Cock redacteur.

Van 1914 tot 1920 hield "Volkskunde" op te verschijnen. Daarna berustte de leiding bij Victor de Meyere, vanaf 1936 bijgestaan door Jan de Vries. Vanaf 1938 hebben Jan de Vries, Maurits De Meyer, Pieter Jacobus Meertens en Karel Constant Peeters het tijdschrift voortgezet samen met Jan Gessler en Paul De Keyser.

De nieuwe reeks begon met de 43e jaargang (1940-41). Vanaf 1967 werd de redactie geleid door P.J. Meertens en K.C. Peeters, vanaf 1972 aangevuld door Jan Theuwissen en Johannes Jacobus Voskuil.

Na het overlijden van K.C. Peeters werd vanaf 1976 de redactie geleid door Jan Theuwissen en Stefaan Top. Van 2008 tot 2020 was Stefaan Top eindredacteur.

In 2012 werd de reeks vanaf de 113e jaargang in zijn huidige vorm vernieuwd.

Vanaf 2021 leiden Paul Catteeuw en Johan Verberckmoes de beeld- en eindredactie. De redactie is interdisciplinair en Vlaams-Nederlands samengesteld.

Jachthoornblazen op de Inventaris Vlaanderen van het Immaterieel Cultureel Erfgoed

De muziekkunst van het jachthoornblazen op Franse hoorn werd in juni 2019 opgenomen op de Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed¹ (hierna de Inventaris Vlaanderen). In januari 2024 werd ook het jachthoornblazen op Parforce- en Fürst-Plesshoorn (hierna Duitse jachthoorns) opgenomen op diezelfde inventaris.² CEMPER, Centrum voor Muziek- en Podiumerfgoed, ging met beide erfgoedgemeenschappen aan de slag om deze aanvragen voor te bereiden.

1 Jachthoornblazen

De jachthoornblazers bespelen jachthoorns. Dit koperblaasinstrument heeft een gewonden, conische buis. De klank komt uiteindelijk uit een conische kelk. Deze hoorns hebben, in tegenstelling tot een orkesthoorn of trompet, geen ventielen om verschillende toonhoogtes te spelen. Zowel de Franse als de Duitse jachthoorns zijn natuurhoorns; een speler kan verschillende tonen blazen door de lippenspanning aan te passen. Deze toonreeks wordt bepaald door de lengte van de buis waarop wordt gespeeld. Hoe langer de buis van de hoorn, hoe lager de klank. Er bestaan tegenwoordig wel al varianten van de Parforcehoorn met een omschakelventiel, waardoor die meerdere toonreeksen – en dus iets meer noten – kan spelen.

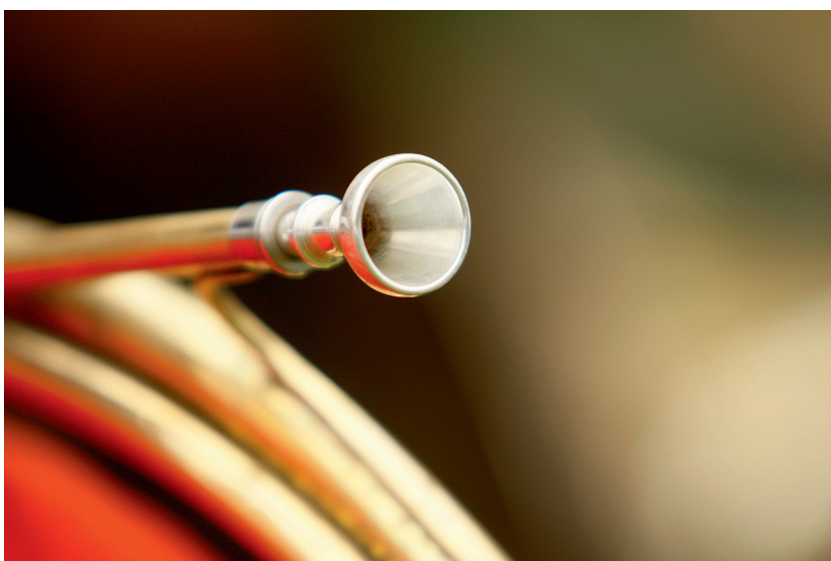
De Franse jachthoorn, ofwel de *trompe d'Orléans* of *trompe de chasse*, is 4,54 meter lang en gestemd in re (D). Afhankelijk van de grootte worden twee basistypes hoorns vanuit de Duitse traditie onderscheiden: de Parforcehoorn en de Fürst-Plesshoorn. De Parforcehoorn is 2,70 meter lang en staat in si mol (Bes) gestemd of is 4,15 meter lang waardoor hij in mi mol (Es) staat. Beide hoorns hebben een klankbeker van 25 tot 27 cm diameter. Modernere Parforcehoorns staan vaak in beide stemmingen en kunnen tussen de ene of de andere omschakelen door middel van een omschakelventiel. Een Fürst-Plesshoorn is met zijn lengte van 1,31 meter en een klankbeker van ongeveer 12,5 cm kleiner en staat gestemd in si mol (Bes).

1 CEMPER, *muziekkunst van het jachthoornblazen erkens als immaterieel erfgoed*: <https://cemper.be/nieuws/muziekkunst-van-het-jachthoornblazen-erkend-als-immaterieel-erfgoed> (bezoekt op 21-06-2024).

2 CEMPER, *jachthoornblazen op Fürst-Pless en Parforcehoorn erkend als immaterieel erfgoed*: <https://cemper.be/nieuws/jachthoornblazen-op-f%C3%BCrst-pless-en-parforcehoorn-erkend-als-immaterieel-erfgoed> (bezoekt op 21-06-2024).

Afb. 1: Franse jachthoorns. Afbeelding van Koninklijke Jachthoornkring "Jagermeesters van Sint-Hubertus" te Brasschaat, afkomstig uit het ingediende dossier.

Afb. 1b: mondstuk van een Franse jachthoorn. Afbeelding van Koninklijke Jachthoornkring "Jagermeesters van Sint-Hubertus" te Brasschaat, afkomstig uit het ingediende dossier.

Afb. 2: Duitse jachthoorns. Afbeelding van jachthoorngroep Botermeelck - La Garenne, afkomstig uit het ingediende dossier.

De jachthoorn wordt geblazen in een formatie waarin meerdere jachthoornblazers in verschillende stemmen samenblazen zodat er harmonische klanken ontstaan. Hoe meer jachthoornblazers, hoe indrukwekkender dit samenspel. Er zijn meerdere jachthoorngroepen in heel Vlaanderen waar je samen kan musiceren. Luisteren naar en respect hebben voor elkaar zijn van cruciaal belang om tot een mooi geheel te komen.

Afb. 2b: lippenspanning tijdens het bespelen van een Duitse jachthoorn. Afbeelding van jachthoorngroep Botermelck - La Garenne, afkomstig uit het ingediende dossier.

De Duitse jachthoorn heeft een volle, ‘meligere’ klank. In groep plaatsen de Duitse jachthoornblazers zich in een halve cirkel met gezicht naar het publiek. Sommige groepen blazen enkel op Fürst-Plesshoorn, andere enkel op Parforcehoorn en nog andere gebruiken beide instrumenten. De kledij van deze jachthoornblazers wordt bepaald door de omstandigheden. Zo is er enerzijds de veldkledij, meestal in het groen, met laarzen, jas, broek, hoed of pet (en oranje vest om veiligheidsredenen) die beschermen tegen alle weersomstandigheden. Anderzijds dragen deze jachthoornblazers een uniform met hoed wanneer ze een optreden geven of meedoen aan een wedstrijd. Iedere jachthoorngroep heeft een eigen uniform dat de identiteit van de groep benadrukt.

Afb. 3: Duitse jachthoornblazers. Afbeelding van jachthoorngroep Horrido, afkomstig uit het ingediende dossier.

Afb. 4: Franse jachthoornblazers. Afbeelding van Koninklijke Jachthoornkring "Jagermeesters van Sint-Hubertus" te Brasschaat, afkomstig uit het ingediende dossier.

De Franse jachthoorn heeft een scherpere klank en de jachthoornblazers spelen met meer vibrato. Voor een betere totaalklank staan de spelers (*sonneurs*) in groep in V-formatie met de klankbeker, en dus met de rug, naar het publiek. De Franse jachthoorngroepen treden steeds op in veneriekledij. Elke groep heeft zijn eigen kleur van jas, gilet en rijbroek (of rok voor de dames). Daarnaast horen ook de laarzen, hemd, sjaltje en tok (helm) bij het uniform. Er wordt veel belang gehecht aan het uniforme voorkomen van de groepen.

Het repertoire van beide types jachthoorn omvat twee verschillende delen. Het eerste deel, wat nog verbonden is aan de jacht, zijn jachtsignalen. De jachthoorn werd oorspronkelijk gebruikt als muzikale communicatievorm om over een grotere afstand signalen te geven aan elkaar. Ondertussen is de loopjacht in België verboden, en daarmee is deze oorspronkelijke context van de Franse jachthoorn verdwenen. De jachtsignalen worden nog wel gespeeld, maar niet langer in deze originele context. De Duitse jachthoorn wordt wel nog gebruikt tijdens jachtpartijen. De 45 signalen geven een boodschap tijdens de jacht: zoals het begin van de drift, het einde van het schieten, het verzamelen van de jagers. Daarnaast zijn er een aantal signalen die geblazen worden bij het tableau, om de geschoten dieren te eren. Er zijn aparte signalen voor herten, evers, enz.

Het tweede deel van het repertoire bestaat uit verschillende muziekstukken die zich, vaak onafhankelijk van de jacht, verder zijn gaan ontwikkelen en steeds met nieuwe werken wordt uitgebreid. Dit repertoire omvat fanfares, één- of meerstemmige stukken, religieuze muziek en hedendaagse, nieuw gecomponeerde werken. Het jachthoornrepertoire breidt zich dus nog steeds uit met nieuwe composities en door samenspel met andere muziekinstrumenten zoals orgel, orkest of koor. Het instrument wordt in Vlaanderen gebruikt

tijdens concerten of om ceremonieën of feestelijke evenementen, zoals huwelijken en jubilea op te luisteren. Daarnaast spelen zij ook getrouw op Sint-Hubertusvieringen en dierenwijdningen.

De muziekkunst van het jachthoornblazen gaat verder dan het louter bespelen van het instrument, het uniform en het repertoire. De geschiedenis van en de cultuur rond het jachthoorngebeuren, inclusief de jachtfanfares, de discipline en het imago van de groep maken integraal deel uit van de traditie. Het jachthoornblazen maakt vaak een onmisbaar deel uit van andere jaarlijkse en/of wederkerende lokale evenementen gelinkt aan natuur en bos. Daarnaast is het sociale gebeuren bijna even belangrijk als de muziek. Groepen beschrijven zich ook als vriendengroepen. De muziekkunst brengt mensen samen om hun gedeelde passie te beleven, zonder onderscheid te maken tussen leeftijd, geslacht en/of achtergrond.

Aan beide erkenningen ging een intensief en holistisch denkproces vooraf dat werd begeleid door CEMPER.

2 Begeleiding CEMPER

CEMPER is het Centrum voor Muziek- en Podiumerfgoed, de landelijke erfgoeddienstverlener voor muziek en podiumkunsten, en ontvangt structurele werkingssubsidies op basis van het Cultureelerfgoeddecreet.

CEMPER adviseert, ondersteunt en begeleidt iedereen die met muziek- of podiumerfgoed in aanraking komt en de sporen hiervan wil bewaren en doorgeven.

Muziek en podiumkunsten kennen heel wat levende erfgoedpraktijken. Het immaterieelerfgoedteam zet zich mee in om dit een toekomst te geven. De begeleiding kunnen we grotendeels indelen in twee categorieën:

CEMPER voorziet begeleiding bij beleidsinstrumenten. Erfgoedgemeenschappen en beoefenaars kunnen ondersteuning krijgen bij het registreren van muziek- en podiumpraktijken op immaterieelerfgoed.be, het platform voor het zichtbaar stellen van diverse immaterieelerfgoedpraktijken.³ Ook voor advies en hulp bij het aanvragen van subsidies en beurzen en voor begeleiding bij een aanvraag voor de Inventaris Vlaanderen van het Immaterieel Cultureel Erfgoed kunnen erfgoedgemeenschappen bij CEMPER terecht.

Daarnaast neemt CEMPER deel aan relevante projecten over immaterieel erfgoed, waaronder Focus Vakmanschap, over het audiovisueel documenteren van vakmanschap, en de publicatie met kinderliedjes *Schipper mag ik Overvaren* van Uitgeverij Lannoo.⁴ CEMPER is ook partner van het Creative Europe-project 'Dance as ICH' waarin wordt onderzocht hoe erfgoedinstellingen kunnen helpen bij het borgen van traditionele dans.

3 Werkplaats immaterieel erfgoed: <https://immaterieelerfgoed.be/nl/erfgoederen> (bezocht op 21-06-2024).

4 CEMPER, *Schipper mag ik overvaren? En 99 andere kinderliedjes van hier en elders om samen te ontdekken*. 2023.

Eén van de aspecten van de dienstverlening is erfgoedgemeenschappen begeleiden bij hun aanvraag voor de Inventaris Vlaanderen. Bij dit proces helpt CEMPER de erfgoedgemeenschap zodat hun aanvraag voldoet aan de vier criteria die het Vlaams immaterieel-erfgoedbeleid stelt: (1) De aanvraag heeft betrekking op immaterieel cultureel erfgoed. (2) Er is consensus binnen de erfgoedgemeenschap om het erfgoed te laten erkennen op de inventaris en zij worden betrokken bij de aanvraag. (3) De erfgoedgemeenschap zet actief in op het borgen van het immaterieel erfgoed, en (4) ze zijn zich bewust van de kansen en uitdagingen in de overdracht naar volgende generaties.⁵

Om aan deze criteria te voldoen, verloopt de begeleiding van CEMPER volgens verschillende stappen: (1) informeren van de erfgoedgemeenschap, (2) diepgaand onderzoek om de praktijk van binnenuit te begrijpen, en (3) de oprichting en begeleiding van een werkgroep om naar het aanvraagdossier toe te werken.

Etnografisch veldwerk bleek een methode bij uitstek om deze begeleiding tot een goed einde te brengen. Etnografisch onderzoek gaat verder dan een 'snelle scan'. Door middel van groepsinterviews, individuele interviews en enquêtes werden in totaal veel meer en diverse mensen bij het traject betrokken. Hierdoor was alvast de betrokkenheid en de ondersteuning van de erfgoedgemeenschap verzekerd. Daarnaast was dit een manier om als erfgoedprofessional beter vertrouwd te geraken met het erfgoed en de gemeenschap, wat op zijn beurt zorgde voor een diepgaandere manier van begeleiding. Door deze manier van werken kregen de medewerkers van CEMPER een genuanceerd inzicht in de kansen en uitdagingen van de jachthoorntradities in Vlaanderen. Dit staat tegenover het enkel toepassen van de klassieke SWOT-analyse waarbij men slechts een beperkt aantal belanghebbenden kan betrekken. Op basis van een eerder oppervlakkige analyse is het moeilijker om sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen in de diepte te begrijpen. Dankzij het grondige onderzoek kon een geëngageerde werkgroep verder aan de slag om borgingsacties uit te denken die een antwoord bieden op de geïdentificeerde bedreigingen en waar de erfgoedgemeenschap zichzelf in kan herkennen.

“Erfgoedgemeenschap” wordt in de brede zin van het woord geïnterpreteerd. De Raad van Europa definieerde erfgoedgemeenschap (*heritage community*) als “mensen die waarde hechten aan specifieke aspecten van cultureel erfgoed die ze, binnen het kader van publieke actie, willen behouden en doorgeven aan toekomstige generaties”.⁶ Deze erfgoedgemeenschap komt niet noodzakelijk overeen met lokale of etnische gemeenschappen, maar eerder met een zogenaamde *community of practice*⁷, die Grant beschrijft als “een groep mensen die in de eerste plaats met elkaar verbonden zijn door hun taalkundige of

5 Departement Cultuur, Jeugd en Media, *Het Vlaamse beleid voor het borgen van immaterieel erfgoed*: <https://www.vlaanderen.be/cjm/nl/cultuur/cultureel-erfgoed/beleidskader/het-vlaamse-beleid-voor-het-borgen-van-immaterieel-erfgoed> (bezocht op 21-06-2024).

6 Council of Europe, *Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society*: <https://rm.coe.int/1680083746> (bezocht op 21-06-2024).

7 G.S. Wood & J.C. Judikis, *Conversations on community theory*. West Lafayette, 2002.

muzikale praktijk en interesses.”⁸ Buiten het erfgoed dat ze delen, kennen de leden van zo’n gemeenschap elkaar niet noodzakelijk of delen ze geen andere praktijken of interesses. Met andere woorden, een erfgoedgemeenschap bestaat uit iedereen die op één of andere manier verbonden is met de immaterieel-erfgoedpraktijk in kwestie, waarover ze heel uiteenlopende meningen en visies kunnen koesteren. Het is een *imagined community* met dynamische grenzen.⁹ Het traject was dus niet enkel gericht op jachthoornblazers zelf. Ook andere betrokkenen werden uitgenodigd om deel te nemen, waaronder sympathisanten, publiek, jagers, mensen betrokken bij bos- en natuurbeheer, leraars, oud- en ereleden van verenigingen, bestuursleden, organisatoren van evenementen en de entourage van jachthoorngroepen (zoals familie en vrienden van spelers).

a. Informeren

De eerste stap in een begeleidingstraject is het uitgebreid informeren van de erfgoedgemeenschap. CEMPER begeleidt inventarisaanvragen enkel op vraag en nooit vanuit eigen initiatief, conform de ethische principes van UNESCO en de criteria voor de Inventaris Vlaanderen. Een traject start dus op het moment dat (iemand uit) een erfgoedgemeenschap bij CEMPER aanklopt. Op dat moment informeert CEMPER over hoe dit in zijn werk gaat en wat daar allemaal bij komt kijken. De erfgoedgemeenschap raakt zo bekend met het Vlaamse discours rond immaterieel erfgoed en de te nemen stappen voor een inventarisaanvraag.

Wanneer erfgoeddrager(s) beslissen om verder te gaan met hun aanvraag is het ook van belang dat iedereen binnen de (brede) erfgoedgemeenschap op de hoogte is van de intentie tot aanvraag. Zo krijgt iedereen die dat wenst de kans om hier deel van uit te maken. Dit om simplificatie en generalisatie te vermijden bij de start van het dossier.

Daarnaast probeert CEMPER steeds de verwachtingen van de erfgoedgemeenschap en de opzet van de Inventaris Vlaanderen op elkaar af te stemmen. Gemeenschappen worden reeds bewust gemaakt van het feit dat een erkenning niet gaat over het feit of hun praktijk waardevol is of niet, gezien de overheid zo’n waardeoordeel niet kan uitspreken. Met een erkenning spreekt de minister zijn waardering uit voor het engagement van een gemeenschap om hun praktijk te borgen. Ook de boodschap dat een traject niet stopt bij een erkenning is heel belangrijk om van bij het begin mee te geven. Na de erkenning moeten gemeenschappen aan de slag met de borgingsacties die ze in het dossier formuleerden.

b. Onderzoek

De volgende stap is een brede bevraging van ‘de’ erfgoedgemeenschap. Deze bevraging was gebaseerd op het onderzoeksmodel *Sustainable Futures for Music*

8 C. Grant *Music endangerment: How language maintenance can help*. Oxford and New York: 2014.

9 Anderson, B. *Imagined Communities*. Verso Books, 2016.

Cultures van Huib Schippers en Catherine Grant¹⁰ en het *Music Vitality and Endangerment Framework* van Grant.¹¹

In hun verzamelwerk *Sustainable Futures for Music Cultures: An Ecological Perspective* presenteren ze een raamwerk van vijf plus één domeinen die de duurzaamheid van muziekpraktijken beïnvloeden: (1) systemen om muziek te leren, (2) muzikanten en gemeenschappen, (3) contexten en constructen, (4) infrastructuur en regelgeving, en (5) media en muziekindustrie. Het “plus één” domein vat de vorige vijf samen om uitdagingen en initiatieven voor duurzaamheid te bepalen. Dit raamwerk was nuttig als onderzoeksinstrument en als analysekader. Schippers en Grant creëerden een lijst van meer dan 200 onderzoeksvragen, gestructureerd volgens de vijf plus één domeinen. Deze vormden een basis voor de interviews en enquêtes met de jachthoorgemeenschappen. De vragen werden vereenvoudigd en teruggebracht tot een twintigtal vragen voor elk type interview om dezelfde domeinen te kunnen bestrijken.

De vragen van de enquête bij de Franse jachthoornblazers waren daarnaast grotendeels gebaseerd op het “Music Vitality and Endangerment Framework”, ontwikkeld door Grant in *Music Endangerment: How Language Maintenance can Help* (2014). Dit raamwerk identificeert twaalf factoren die de vitaliteit van muziek beïnvloeden. Aan de hand van dit raamwerk ontwikkelde ze een enquête om gegevens te verzamelen over de levensvatbaarheid van 101 muziektradities over de hele wereld¹². Voor de jachthoornvragenlijst werd Grants enquête in het Nederlands vertaald, werden enkele vragen veranderd om ze specifiek op de jachthoorgemeenschap te richten, en enkele vragen werden toegevoegd om een waardebeoordeling na te streven (wat nodig is voor het aanvraagformulier voor de Vlaamse Inventaris). Dit raamwerk bleek echter te complex, waardoor hier nog verder aan werd gewerkt en gesleuteld voor latere begeleidingstrajecten, waaronder de enquête voor de Duitse jachthoornblazers twee jaar later, om zo de vragen beter aan te passen aan de te onderzoeken praktijk.

De enquête over het jachthoornblazen op Franse hoorn liep van september tot december 2018 en werd in die periode door 74 betrokkenen beantwoord. Tegelijkertijd werden er zeven groepsinterviews en zeventien individuele interviews gehouden bij leden en de entourage van de negen jachthoorgroepen die in Vlaanderen op Franse hoorn spelen. Deze interviews boden de mogelijkheid om over bepaalde thema's in gesprek te gaan en verder door te vragen. In totaal werden zo'n 160 mensen bij het traject betrokken.

De enquête over het jachthoornblazen op Duitse hoorn liep van mei tot juni 2021 en we ontvingen 157 unieke antwoorden. De enquête bereikte niet enkel de jachthoorgroepen en hun entourage die al bij de aanvang betrokken waren. Door de bevraging kwamen er ook enkele stakeholders aan het licht die ervoor niet gekend waren door de initiatiefnemers, onder andere enkele andere jachthoorgroepen en spelers die niet aan een groep zijn verbonden.

10 H. Schippers, C. Grant. *Sustainable Futures for Music Cultures: An Ecological Perspective*. New York, 2016.

11 C. Grant. *Music Vitality & Endangerment*. Oxford, 2014.

12 C. Grant, 'Vital signs: Using a survey to assess the vitality and viability of 101 music genres', in *International Journal of Traditional Arts*. 2017, p. 1-19.

In tegenstelling tot het traject met de Franse hoorns werd hier niet met interviews gewerkt omwille van de beperkingen door de COVID-19-pandemie. De erfgoedgemeenschap gaf zelf aan dat online interviews niet wenselijk waren op dat moment. Achteraf bleek dit een gemis. Interviews zijn een opportuniteit om een persoonlijke band op te bouwen met de gemeenschap. Daarnaast is het een moment om de deelnemers nogmaals te informeren over de opzet van het traject. In een interview krijg je ten slotte genuanceerdere antwoorden doordat er kan worden doorgevraagd.

Het bevragen van de brede erfgoedgemeenschap genereerde in beide gevallen zicht op diverse meningen en visies op het jachthoornblazen. Deze enquêtes en interviews leverden kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksresultaten op die door een medewerker van CEMPER in een onderzoeksrapport werden gegoten. Met die rapporten zijn de werkgroepen verder aan de slag gegaan bij de SWOT-analyse en het bepalen van de borgingsacties.

c. Werkgroep

Na het bevragen van de brede erfgoedgemeenschap wordt een werkgroep opgericht. Deze bestaat uit vertegenwoordigers van de verschillende jachthoorngezelschappen in Vlaanderen (en in geval van de Franse jachthoorn ook bestuursleden van de Benelux Jachthoornfederatie). Een werkgroep kan aan de hand van het rapport een gegronde SWOT-analyse opstellen. Op basis van de genuanceerde inzichten uit de bevragingen worden sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen geïdentificeerd. Bij het jachthoornblazen op Duitse hoorn werden de gesignaleerde positieve en negatieve aspecten die de voortzetting van het jachthoornblazen kunnen beïnvloeden met behulp van post-its gegroepeerd in het SWOT-raamwerk en samengevat in een speciaal daarvoor voorziene werksessie. Bij de Franse jachthoornblazers werd dit

Afb. 5: SWOT-analyse bij de werkgroep van de Duitse Jachthoornblazers, foto gemaakt door CEMPER.

mondeling overlopen tijdens verschillende bijeenkomsten van de werkgroep en de uitwerking van het aanvraagdossier.

Deze analyse vormt uiteindelijk een gegrond vertrekpunt om gerichte borgingsacties te bepalen. Sterktes en kansen vormen een basis om de zwaktes en bedreigingen aan te pakken.

In Vlaanderen moeten bij elke aanvraag ook de ethische principes verbonden aan de Inventaris Vlaanderen worden onderschreven. Zo is niet enkel de betrokkenheid van de erfgoedgemeenschap een voorwaarde, maar is bijvoorbeeld ook de aandacht voor dierenwelzijn van belang. Gekoppeld aan de resultaten van de bevraging en de daaruit volgende SWOT-analyse bleek al snel dat er extra aandacht diende te worden besteed aan het jachtgerelateerde karakter van de jachthoorn. Bij de Franse jachthoornblazers lag de focus van het dossier van bij de start bewust veel meer op de muzikale praktijk, wat ook de keuze van de term ‘muziekkunst’ in de titel verklaart. Zij spelen wel op jachtgerelateerde evenementen als wilddiners en St.-Hubertusvieringen, maar de originele functie van de Franse jachthoorn bij de jacht zelf was al weggevallen met het verbod van de loopjacht in België.

Dit vraagstuk kwam veel meer naar voren bij de begeleiding van de jachthoornblazers volgens Duitse traditie. De link met de jacht was hier vanaf het begin prominenter aanwezig. De meerderheid van de spelers vindt de jacht een onlosmakelijk deel van de traditie, waardoor hieraan meer aandacht werd besteed. Er werd in samenwerking met het Centrum voor Agrarische Geschiedenis (CAG) een aparte sessie gehouden over dit ethische vraagstuk en in het dossier werd hierop ook ingegaan. De nauwe link met de jacht bleek zowel een bedreiging als een opportuniteit. Uit de bevraging bleek namelijk dat “onbekend, onbemind” is, waardoor de link met de jacht uit onbegrip een negatief imago kan afstralen op de muzikale kant van het jachthoornblazen. Dit kon voor een deel worden gecounterd door voldoende en correcte informatie hierover te voorzien. Daarnaast onderschreven alle jachthoorngezelschappen de praktijk van het weidelijk jagen, waarbij de focus ligt op het natuurbehoud en -beheer. Respect voor de natuur en het wild is voor de jagende blazers een basishouding. Wanneer jagers na afloop van de jacht het wild volgens bepaalde regels in een tableau presenteren, bewijzen de jachthoornblazers het wild een laatste eer door zowel de waardigheid als manier van bewegen muzikaal weer te geven. Voor elke soort jachtwild bestaat er een specifiek muziekstuk en -signaal. Elk muziekstuk bevat eveneens een moraliserende boodschap, een memento mori: “allen aanwezig, denk eraan dat ook jullie sterfelijk zijn”. De Duitse jachthoornblazers voegden de ethische principes van het weidelijk jagen toe als bijlage aan hun dossier. Zoals verder in dit artikel nog uitgebreider aan bod komt, speelden ze hier ook op in met één van hun borgingsacties. Zij kregen namelijk de kans om de jachthoorn voor te stellen tijdens de lessen ethiek op de jachtopleidingen.

In een aanvraagdossier worden telkens prioritaire borgingsacties bepaald. Hierdoor blijft de opvolging van de in het dossier bepaalde borgingsacties haalbaar en realistisch voor de erfgoedgemeenschap. Veel immaterieel-erfgoedpraktijken bestaan en worden verdergezet omdat ze gedragen worden door gepassioneerde vrijwilligers die hun tijd en energie in hun hobby

investeren. De meeste van hen doen dit in hun vrije tijd, na hun werkuren. Het is dan ook belangrijk dat deze onmisbare erfgoeddragers niet overladen of afgeschrikt worden door een grote hoeveelheid aan borgingsacties en veranderingen die op hetzelfde moment gerealiseerd moeten worden. Door het bepalen van prioriteiten worden haalbare doelen gesteld en volgt vaak ook zichtbare en aantoonbare evolutie waarover later gerapporteerd kan worden.

Doorheen beide jachthoorntrajecten werd duidelijk dat deze erfgoedgemeenschappen met gelijkaardige uitdagingen worstelden. Beide gemeenschappen zetten prioritair in op acties rond het beoefenen van de erfgoedpraktijk, communicatie en sensibilisering:

- Beoefenen van de erfgoedpraktijk. De spelers blijven zich inzetten op de wekelijkse repetities en het opluisteren van diverse evenementen en gelegenheden. Daarbij stimuleren ze hun leden om hun muzikale kunnen te verbeteren, zowel op individueel als op groepsvlak. Dat is minder evident dan het lijkt. Zo konden jachthoorngroepen, net zoals de meeste andere muziekverenigingen, amper repeteren en optreden door de beperkingen in de COVID-19-periode van 2020 tot 2022. Dit zorgde ervoor dat er minder ruimte was om te werken aan andere borgingsacties.
- Communicatie. Zowel intern, tussen de groepen van ieder instrument onderling en met koepelorganisaties, als extern, naar de brede achterban en het grote publiek moet worden gecommuniceerd. Dit onder andere aan de hand van sociale media.
- Sensibilisering. Het grote publiek heeft weinig weet van deze jachthoorntradities. De jachthoornblazers wilden zich daarom openstellen naar buiten, naar andere praktijken met raakvlakken of evenementen met eenzelfde doelgroep, zoals het benaderen van muziekscholen, deelnemen aan 'muzikale dagen' of festivals voor volksmuziek, en het organiseren van evenementen voor en door alle jachthoorngroepen. Aan de hand van goede communicatie en sensibilisering willen ze meer bekendheid geven aan hun praktijk en zo potentiële nieuwe jachthoornblazers aantrekken.
Daarnaast zag de erfgoedgemeenschap van de Duitse jachthoornblazers potentieel op vlak van educatie en documentatie:
- Educatie: Een manier voor de Duitse jachthoornblazers om in te zetten op communicatie en sensibilisering is via educatie. Omwille van de nauwe band tussen de muziek- en jachttradities vonden ze het belangrijk om de praktijk een plaats te geven binnen de jachtopleidingen. Elke jachtcursus begint met een les over ethiek. Voor jachthoornblazers is, zoals eerder reeds aangehaald bij de ethische principes, respect voor de natuur, het wild en alle betrokken actoren (landbouwers, boswachters, mede jagers. enz.) een basishouding. In samenwerking met het Instituut voor de Jachtopleiding (IJO) stellen ze het jachthoornblazen sinds 2022 voor aan toekomstige jagers tijdens deze les over jachtethiek. Hiervoor werd een gezamenlijke presentatie gebruikt en werden een aantal op voorhand afgesproken signalen gebracht. Op die manier komt elke

toekomstige jager binnen de juiste context met het jachthoornblazen in aanraking.

- Documenteren: De werkgroep van de Duitse jachthoornblazers maakt werk van een lijst met alle standaardsignalen en -stukken. De meeste groepen scannen hun partituren in en bewaren deze versnipperd, elk op hun eigen manier. Het leek hen een goed idee om de krachten te bundelen en deze gezamenlijk te bewaren. Er zijn 42 publieke stukken waarop geen auteursrechten zijn. Dit standaardrepertoire kunnen ze op gelegenheden allemaal (samen) spelen door de onderlinge uitwisseling ervan. Als werkgroep willen ze ook graag een Nederlandstalig handboek met signalen en marsen uitbrengen. Daarnaast maken ze een inventaris van de beschikbare instrumenten bij de verschillende jachthoorn groepen. Op deze manier geraken nieuwe leden sneller aan een instrument.

Al het bovenstaande denkwerk diende ook in een geschreven dossier te worden vertaald. De aanvraag is opgebouwd aan de hand van een aantal vragen waarmee de vier criteria voor de inventaris worden getoetst. Ook hierbij konden de erfgoedgemeenschappen op CEMPER rekenen voor de nodige bijstand. Dat beperkt zich niet tot feedback op schrijfstijl. De medewerkers van CEMPER waren, dankzij het etnografisch veldwerk dat werd verricht, in de mogelijkheid om ook inhoudelijke feedback te geven. Zo konden ze vanuit hun standpunt als derde partij waken over de diversiteit aan meningen uit de hele erfgoedgemeenschap en of deze allemaal gerepresenteerd waren in het dossier.

Sinds 2019 viel in het reglement voor de erkenningsaanvraag de verplichting weg die stelde dat erfgoedgemeenschappen steeds door een professionele erfgoedorganisatie moesten worden begeleid. In praktijk blijkt echter dat landelijke dienstverleners een prominente rol opnemen in het erkenningsproces. Ze staan dicht bij de erfgoedgemeenschap en zijn vertrouwd met het erfgoedbeleid waardoor ze tussen beide partijen een brug slaan.

Uiteindelijk werden beide dossiers met veel trots en goede hoop ingediend. Het dossier bevatte telkens onderbouwde en door de erfgoedgemeenschap gedragen beschrijvingen en werkpunten. Beide gemeenschappen waren dan ook vereerd door het nieuws van de erkenning van hun getoonde inzet en geleverde inspanningen.

3 En na de erkenning?

Veel erfgoedgemeenschappen werken intensief toe naar het verkrijgen van erkenning. In dit proces is CEMPER nauw betrokken en volgen de medewerkers de vorderingen op de voet. De opname op de Inventaris Vlaanderen is een bekroning van dit werk. Voor de gemeenschappen is het een feestelijk moment waarop met plezier en trots wordt teruggekeken. Het harde werk stopt echter niet na een erkenning als immaterieel cultureel erfgoed en de opname op een lijst. Op een lijst staan geeft erfgoedgemeenschappen zichtbaarheid en symbolische verloning, maar de loutere opname op een lijst zorgt er niet voor dat hun praktijken levend blijven en een duurzame toekomst tegemoet gaan. Na

de erkenning gaan erfgoedgemeenschappen aan de slag met de borgingsacties die in het dossier werden geformuleerd. Pas door dit te doen, zullen ook de inspanningen uit de voorbereidingsfase effectief resultaat opleveren. CEMPER blijft erfgoedgemeenschappen ondersteunen bij het borgen van hun praktijk, onder andere door communicatie aan en sensibilisering van een groter publiek. CEMPER kan ontmoetingen faciliteren en helpen bij het leggen van contacten en opbouwen van nieuwe netwerken. Elk traject is maatwerk, dus bijgevolg is ook elke begeleiding dat.

Daarnaast moeten erfgoedgemeenschappen na hun erkenning tweemaal rapporteren over het verloop van hun borgingsacties aan de Vlaamse overheid. Ook in deze fase blijft CEMPER beschikbaar voor begeleiding en advies. Het is het ideale moment om te reflecteren over de acties die wel of niet werden ondernomen in de afgelopen twee jaar en het effect daarvan op de praktijk. Het biedt een kans om de geformuleerde acties te evalueren, nieuw leven in te blazen, bij te sturen indien nodig en nieuwe acties te bepalen voor de volgende twee jaren.

Hoe zit het nu ondertussen met de borgingsacties van de jachthoornblazers?

De Franse jachthoornblazers werden erkend in 2019. In februari 2024 blikt CEMPER in een overleg samen met de jachthoornfederatie en de voormalige trekker van het dossier terug op het afgelopen parcours.

De erkenning werd feestelijk gevierd. De verschillende jachthoorngroepen verzamelden in het Fort van Wommelgem voor een gezellig samenzijn, speeches, optredens per groep en een samenspeelmoment met alle groepen samen. Ook CEMPER was aanwezig en gaf een woordje uitleg over het traject en de erkenning.

Deze jachthoornblazers werden voor grotere uitdagingen gesteld dan ze bij de indiening van het dossier hadden kunnen bedenken. In 2020 ging de wereld op slot door de COVID-19-pandemie. Verenigingen konden niet meer samenkomen en ook het musiceren in groep was lange tijd niet toegestaan. Hierdoor waren de meeste groepen na COVID-19 vooral gefocust op het zelfbehoud van hun groep. De opstart was vaak moeilijk en de motivatie om te herstarten was niet altijd even groot, wat leidde tot verlies van leden. Ondertussen zijn er nieuwe impulsen, mede dankzij de inspanningen van de Benelux Jachthoorn Federatie. Er zijn weer nieuwe leden, nieuwe optredens, stages en vormingen, concours en samenkomsten. De jachthoornfederatie zet sterk in op haar communicatie, zo komt er een nieuwe website en behoren ook sociale media tot hun basiswerking. Er is ook openheid om samen te werken met andere erkende immaterieel-erfgoedpraktijken.

Eind 2020 werd de muziekkunst van het jachthoornblazen op Franse hoorn opgenomen op de Representatieve Lijst van het Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid van UNESCO, onder de noemer *L'art musical des sonneurs de trompe, une technique instrumentale liée au chant, à la maîtrise du souffle, au vibrato, à la résonance des lieux et à la convivialité*. UNESCO nam haar beslissing op basis van een gezamenlijk dossier van vier landen: Frankrijk, België, Luxemburg en Italië. In die landen is deze muziekkunst een levendige traditie, met sterke borgingsacties om ze levend te houden en door te geven. Deze erkenning was een belangrijke morele aanmoediging voor het jachthoornblazen op Franse

hoorn in ons land, met heel wat beoefenaars in Vlaanderen en Wallonië. Het was een sterke stimulans om dit erfgoed verder te borgen, onder andere via opleidingen voor jongeren, internationale muziekwedstrijden en compositieopdrachten. In februari 2024 werd voor de eerste keer na de coronaperiode en de erkenning door UNESCO een multinationaal overleg ingepland om zicht te krijgen op de stand van zaken in de verschillende partnerlanden. Voor dit overleg werd CEMPER opnieuw gecontacteerd. Dit multinationale overleg was voor CEMPER de ideale gelegenheid om ook met de Vlaamse gemeenschap de borgingsmaatregelen (zie hierboven) nog eens onder de loep te nemen en na te gaan wat goed of minder goed loopt. Ondanks de grote impact van corona werkt deze gemeenschap vol goede moed verder aan de toekomst van hun muziekpraktijk.

De Duitse jachthoornblazers werden opgenomen op de Inventaris Vlaanderen in januari 2024. Deze erkenning is dus nog recent. Toch gaan ook zij meteen aan de slag.

Al bij de opmaak van hun aanvraagdossier waren er plannen voor het organiseren van een grote samenkomst voor alle jachthoorngroepen op Fürst-Pless- en/of Parforcehoorn om het geleverde werk in de kijker te zetten en samen muziek te spelen ter ere van de aanvraag, en later dus ook de erkenning daarvan. Alle groepen kwamen samen in het kasteel van Schoten voor een officieel moment, gevolgd door een receptie, een maaltijd en een gezellig samenzijn. De dag werd afgesloten met een samenspeelmoment. Er werd voor het eerst samen gemusiceerd onder leiding van één overkoepelende dirigent. Hiervoor werd een nieuw werk gecomponeerd. De trekkers nodigden de minister van cultuur, Jan Jambon, uit. De speech van de minister was een extra motivatie om verder te werken aan de borgingsacties. Geïnteresseerden vinden hierover een uitgebreid beeldverslag op PlattelandsTV. De werkgroep werkt ondertussen al aan een nieuw samenkomstmoment. Daarnaast speelden zij ook concerten met muziekgroepen in Nederland. Ondertussen verscheen ook het augustusnummer van het tijdschrift 'De Vlaamse Jager', dat werd gewijd aan het jachthoornblazen op Fürst-Pless- en Parforcehoorn.¹³

Ook de representatie van de jachthoorn bij de jachtopleiding van het IJO was opnieuw een succes. Tijdens de les jachtethiek werden veel geïnteresseerde jagers aangemoedigd om er een nieuwe hobby bij te nemen.

Beide erfgoedgemeenschappen blijven hun schouders zetten onder de borgingsacties die ze in aanloop naar hun aanvraag hebben geformuleerd, met de ondersteuning van CEMPER. Dankzij de werkwijze – een bevraging van een brede gemeenschap, gebaseerd op theoretische modellen – worden de daaruit voortvloeiende borgingsmaatregelen door de erfgoedgemeenschappen zelf onderschreven en uitgevoerd. Het is en blijft hun passie, hun praktijk, hun immaterieel erfgoed. CEMPER blijft de etnografische methode hanteren in begeleidingen van andere erfgoedgemeenschappen om gedragen resultaten te behalen.

13 Hubertus Vereniging Vlaanderen, *De Vlaamse Jager*: <https://hvv.be/vereniging/de-vlaamse-jager/> (bezocht op 01-08-2024).

Tot slot

Werd je door dit artikel nieuwsgierig of kreeg je zin om zelf aan de slag te gaan met jouw erfgoedpraktijk? CEMPER kan helpen met jouw immaterieel erfgoed:

- Je kunt bij CEMPER terecht met al je vragen over immaterieel erfgoed van muziek en podiumkunsten.
- CEMPER geeft advies op maat bij het borgen van erfgoed.
- CEMPER helpt om immaterieel-erfgoedpraktijken zichtbaar te maken.
- CEMPER kan het beleid rond immaterieel erfgoed in Vlaanderen toelichten en helpen bij een aanvraag tot erkenning op de Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed.

Heb je na het lezen van dit artikel vragen of bedenkingen? Aarzel dan niet om ons te contacteren.

Playing the French hunting horn on the Flemish Inventory of Intangible Cultural Heritage

Debora Plouy & Anaïs Verhulst

The musical art of playing the French hunting horn was inscribed on the Flemish Inventory of Intangible Cultural Heritage in 2019. In 2024, the playing of Fürst-Pless- and Parforce hunting horn was also inscribed on that list. To illustrate the importance of ethnomusicological fieldwork in safeguarding musical practices, this article discusses the processes that led to these recognitions.

In safeguarding intangible heritage, it is crucial that heritage communities retain control over their practices, deciding what to transmit and how. Heritage institutions can facilitate the safeguarding. To do so, CEMPER adapted existing models to explore the viability and sustainability of music traditions and applied these to the hunting horn practices in Flanders. Bringing the expertise of heritage professionals and the bottom-up initiative of the heritage communities together, fieldwork turned out to be a key tool to engage the Flemish groups who play the hunting horn to identify the tradition's strengths and weaknesses, and to assist the communities in developing appropriate safeguarding actions for hunting horn in Flanders, Belgium.

Our Lady Cause of Our Joy (Tongres). A medieval fragment in circulation

Jeroen Reyniers

On 16 March 2023, Jeroen Reyniers delivered a lecture on relics in the basilica of Tongres (Tongeren). Among the many attendees was a citizen named Christiaan Doucet. After the lecture, he proudly presented the speaker a fragment of the basilica's famous statue of Our Lady. The medieval Mary statue is rare and indispensable. Since 2017, it has been protected as an important piece of cultural heritage and is included in the list of Flemish masterpieces (Vlaamse Topstukkenlijst). Christiaan did not damage the statue, but received the piece from his mother years ago. It came into her possession in 1946 when the medieval sculpture fell to the ground. Fragments of the statue's forehead were up for grabs at the time. Christiaan's mother took a piece home, and then it has developed its own significance. Since 1946, the fragment has been considered as a relic and Christiaan always carries the piece of wood with him in his wallet. As a result of this event, Christiaan was interviewed about his personal treasure.

The conversation brought to light that Christiaan attends the seven-yearly Coronation Festivities (Kroningsfeesten) in Tongres each time and views the large medieval statue in the Basilica on a weekly basis. He is curious whether his object is indeed from the statue, but he ultimately decided not to investigate further. The process is costly and requires sacrificing a piece that he cannot retrieve afterwards, as it must be burned in the laboratory to obtain

Thomas Matei (1981) is kunst-historicus (KULeuven, 2005) en werkt sinds 2021 voor Bûmplanters en is coördinator van de aanplantingen die in Brussel door de organisatie worden gerealiseerd. Hij is de verantwoordelijke van de erfgoedprojecten waaronder *La Fidélité Future*. Hij volgt in het kader van een meester-leerling traject, ondersteund door de Vlaamse overheid dienst erfgoed, een tweejarig traject (2024-2025) bij pomoloog Eddy Vets, stichter van de *Pomona Belgica* te Itegem (provincie Antwerpen).
thomas.matei@boomplanters.be

Debora Plouy (1995), stafmedewerker immaterieel erfgoed bij CEMPER. Debora studeerde in 2016 af als bachelor in sociaal werk en behaalde in 2019 een master in de sociale en culturele antropologie. Het is haar doel om mensen te empoweren. Sinds 2022 is ze stafmedewerker bij CEMPER. In deze functie helpt ze het Vlaamse en UNESCO beleid rond immaterieel erfgoed te implementeren. Ze ondersteunt erfgoedgemeenschappen bij het borgen van hun praktijken en volgt immaterieel erfgoedprojecten op
debora.plouy@cemper.be

Janna oud Ammerveld (1991) werkt als hbo-postdoc onderzoeker bij het Meertens Instituut, als onderdeel van het SPRONG-project 'Verbeelding in Transitie'. Daarnaast werkt ze deeltijds bij de Universiteit Utrecht als postdoc onderzoeker binnen het EU Horizon Europe project PITCH, dat zich focust op de rol van erfgoed in het Groningse landschap bij het vertellen van het verhaal over de lokale gasextractie. Ze behaalde haar PhD in de kritische erfgoedstudies aan *University College London* in 2022. Dit onderzoek volgde de invloed van klimaatverandering op het werk van erfgoedbeleidsmakers in Engeland en Zweden.
janna.oudammerveld@meertens.knaw.nl

Jeroen Reyniers (1989) is wetenschappelijk medewerker bij het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK) in Brussel. De voorbije jaren specialiseerde hij zich in de studie van relieken en reliekschrijnen. Zijn materiaal-technische invalshoek geeft nieuwe inzichten rond materiaalkeuzes, gebruiken en eeuwenoude tradities van zulke cultusobjecten. Momenteel is hij coördinator van het PaReS – Painted Relic Shrines in Situ project (BRAIN-be 2.0), een samenwerking tussen het KIK, de Universiteit van Antwerpen en de Université libre de Bruxelles. Hierbij worden tien houten beschilderde reliekschrijnen in Belgische kerken, en die de Beeldenstorm van 1566 hebben overleefd, wetenschappelijk bestudeerd. Eveneens schrijft hij een doctoraat over het fenomeen van houten beschilderde reliekschrijnen in de Lage Landen vóór 1566.
jeroen.reyniers@kikirpa.be

Jan Willem ten Bruggencate (1997) is een debuterende Nederlandse essayist. Hij studeert Nederlandse Taal- en Cultuur aan de Rijksuniversiteit van Groningen. Zijn eerste essay is in 2024 gepubliceerd in het online tijdschrift Neerlandistiek. Ten Bruggencate focust zich voor zijn vervolgstudie op de journalistiek en het letterkundige aspect van de Nederlandse taal.
j.w.a.ten.bruggencate@student.rug.nl

Jose Tojo (1968), cultuurdrager en oprichter Kula Skoro, groeide op in Suriname als Paramaccaanse Marron, waar hij het drummen van zijn vader leerde (een bekende masterdrummer en Apintiman). Hij werkt als acteur, regisseur, percussionist en choreograaf. In 2015 richtte hij Kula Skoro op, met de bedoeling Afro-Surinaamse Marron dans en de Mato verteltraditie door te geven aan jongere generaties. Jaarlijks organiseert hij de Dag van de Marrons.

Marlous van den Akker (1983), cultureel antropoloog, wetenschappelijk medewerker Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland (KIEN), is cultureel antropoloog, en werkt als onderzoeker voor het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland (KIEN). Hier houdt zij zich bezig met de vraag hoe het koloniaal verleden doorwerkt in hedendaagse culturele praktijken, met speciale aandacht voor de complexe wisselwerking tussen zelf-representatie, internalisering van koloniale denkbeelden, emancipatie en transgenerationale trauma-overdracht.

Anaïs Verhulst (1990), wetenschappelijk medewerker Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis – Muziekinstrumentenmuseum. Anaïs behaalde haar doctoraat in etnomusicologie in 2018 aan de Universiteit van Dublin. Ze was tot december 2023 stafmedewerker immaterieel erfgoed bij CEMPER. Sindsdien doet ze onderzoek aan het Mim, waar ze ook beschikbaar is als gids. Daarnaast is ze secretaris bij ICTMD Belgium en geeft ze gastcolleges aan de KU Leuven.
a.verhulst@mim.be

Academische artikels

Karen François & Dylan Descamps, Etnowiskunde: Bourdieu toegepast op ongelijkheid binnen wiskundeonderwijs 129

Essays

Jan Willem ten Bruggencate – De Disneyficatie van Andersens Zeemeermin 147

Amber Idzinga – Nevel, boswezen, of dwalende ziel? Over de witte wieven en witte juffers in Nederlandse sagen 157

Thomas Matei, *La Fidélité* (1798-1819). Pomologisch levenswerk van Jan-Baptist Van Mons (Brussel 1765 - Leuven 1842) en internationaal verspreidingscentrum van Belgische fruitrassen 165

Debora Plouy & Anaïs Verhulst, Jachthoornblazen op de Inventaris Vlaanderen van het Immaterieel Cultureel Erfgoed 183

Jeroen Reyniers, O.-L.-Vrouw Oorzaak onzer Blijdschap van Tongeren. Een middeleeuws fragment in omloop 199

Jose Tojo & Marlous van den Akker, “Deze Woorden Zijn Mijn Ankers”. Het Emanciperende Potentieel van Koloniale Taal 213

Luk Indestege & Pieter Neirinckx, “Zijn wij erfgoed? Dat wist ik niet!” Ervaringen bij het verzamelen van immaterieel-erfgoedpraktijken in Belgisch-Limburg anno 2021-2024 227

Sporen

Pieter Deknudt, Troost is een teamsport 241

Onderzoek

Janna oud Ammerveld, “Hallo toekomst!” Een etnografie van de transitie naar een bibliotheek voor de toekomst in Amsterdam-Zuidoost binnen het SPRONG-project ‘Verbeelding in Transities’ 253

Susanne Verborg, De Kennisbank van KIEN: een database voor kennisdeling 265

Recensies

* **Ned Blackhawk**, *De herontdekking van Amerika. Het inheemse perspectief van de geschiedenis van de Verenigde Staten* (Rik Pinxten) 271

* **Lieve Blancquaert**, *Wij zijn Europa. Ontmoeting met een continent* (Paul Catteeuw) 274

* **Jan Brokken**, *De ontdekking van Holland* (Theo Meder) 275

* **Theresa Häusl**, *Kuriere, Kunstagenten und Mäzene. Repräsentationskultur und Patronagestrategien der habsburgischen Generalpostmeister Thurn und Taxis (16./17. Jh.)* (Marc Jacobs) 278

* **Henri Heimans & Dirk Verhofstadt**, *KZ syndroom. Een litteken dat nooit verdwijnt* (Rik Pinxten) 282

* **Willy Katzenstein**, „*Der Freiheit Wimpel weht am Mast*“. *Selbstzeugnisse eines westfälischen Juden zwischen Assimilation und Emigration. Eingeleitet und kommentiert von Johannes Altenberend* (Paul Catteeuw) 286

* **Timothy Lloyd (ed.)**, *What Folklorists Do. Professional Possibilities in Folklore Studies* (Marc Jacobs) 288

* **Henk Mees**, *De vergeten kampioen. BVV in 1948* (Paul Catteeuw) 291

* **Björn Rzoska**, *Gedeelde grond* (Paul Catteeuw) 293

* **Martin Schoups**, *Meesters van de straat. Strijd om de publieke ruimte in Antwerpen, 1884-1936* (Marc Jacobs) 295

* **Kees Schulte Nordholt & Harry Poeze**, *Merdeka. De strijd om de Indonesische onafhankelijkheid en de ongewisse opkomst van de Republiek 1945-1950* (Paul Catteeuw) 299

* **Jos Van Beurden**, *Inconvenient Heritage. Colonial Collections and Restitution in the Netherlands and Belgium* (Paul Catteeuw) 300